

Уведомление № 300-25-56 от 26.06.2025

[линк към консултацията](#)

Информация

Откриване / Приключване: 26.06.2025 г. - 27.07.2025 г. Неактивна

Номер на консултация: #11210-K

Област на политика: Култура

Тип консултация: ---

Тип вносител: Национално

На основание чл. 29а, ал. 4 от Закон за закрила и развитие на културата, чл. 14, ал. 1, т. 5 от Устройствения правилник на Национален фонд „Култура“ към Министерство на Културата на Република България, във връзка с Решение по Протокол № 2/2025 г. от заседание на Управителния съвет на Национален фонд „Култура“ от 25.06.2025 г. за приемане на Индикативна годишна програма за конкурсите на фонда за 2025 г., Изпълнителният директор на Националният фонд „Култура“ уведомява заинтересованите лица, че е открито производство по издаване на общ административен акт за приемане на индикативна програма за провеждане на конкурси за целево финансово подпомагане за 2025 г.

Заинтересованите лица и организации могат да участват в производството по издаване на акта, на основание чл. 69, ал. 1, т. 4 от Административнопроцесуалния кодекс, чрез обществено обсъждане. Могат да представят своите писмени предложения и становища и на следния електронен адрес: programs@ncf.bg

Документи

Пакет основни документи:

[Индикативна програма 2025 - вер. 1.0 | 26.06.2025](#)

[Справка за отразяване на предложенията и становищата - вер. 1.0 | 25.08.2025](#)

Консултационен документ:

Справка становища:

Коментари

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:55)

Общо писмо независим сектор, част 15

В България все още не съществуват ясно разписани критерии за финансиране на ДКИ на проектен принцип, което означава, че публичният донор (НФК) няма способ, по който да отчита разликите от основната дейност, финансирана по закон от държавата, и потенциалната проектна такава, финансирана от публични донори. Следва да се има предвид и че за „политика в областта на създаване и популяризиране на съвременно изкуство в страната и в чужбина и достъп до качествено художествено образование“ в Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 г. са заложили над 402 млн. лв. Механичното включване на държавните, общинските и регионалните културни институти, както и всякакви организации, които са разпоредителите с държавни или общински бюджетни средства в програмите е лоша практика и **нашето предложение е тези организации да отпаднат като допустими по настоящите програми.**

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:55)

Общо писмо независим сектор, част 14

По отношение на “ДОПУСТИМИ КАНДИДАТИ”. През 2025 година, по данни на МК, бюджетът е увеличен спрямо предходната година с 6 млн. лв. – от 159 млн. лв. през 2024 г. на 165 млн. лв. през 2025 г., а това означава, че **вече близо 155 млн. от бюджета на Министерството са предназначени за държавните културни институти. Същевременно през 2025 г. НФК ще разпределя двойно по-малък бюджет от този през 2024 г. – общо под 9 млн. лв., и повече от пет пъти по-малък от този през 2022 г. – близо 40 млн. лв.** В тази връзка поставянето на свободния и държавния сектор наравно е нечестно и още повече – съгласно чл. 5 от ЗЗРК държавните културни институти са юридически лица на бюджетна издръжка, те получават финансиране за **цялостната си дейност.** НФК окуражава дублирането на финансирането, противно на

заявените в началото на документа ценности и прави независимия сектор неконкурентен спрямо ДКИ, които разполагат с „удобството“ на цялостната грижа на държавата за дейност и издръжка.

Равнопоставеността, за която се говори в Преамбюла на предложената за 2025 г. Индикативна програма, няма да бъде спазена. Тук трябва да се отбележи ниската конкурентоспособност на независимите културни пространства, неконкурентният капацитет на независимите културни организации спрямо държавните и общинските и най-вече липсващият механизъм за отграничаване на основна дейност на държавните от проектната такава.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:53)

Общо писмо независим сектор, част 13

Предлагаме във всички програми (с изключение предложението за програма ЕДНОГОДИШЕН ГРАНТ и програма МОБИЛНОСТ) **процентът на административните разходи да бъде минимум 20%. В програма ЕДНОГОДИШЕН ГРАНТ - минимум 40%.** Това предложение се базира на факта, че административната тежест на проектите се увеличава с годините и докато тя не бъде намалена - има нужда да се ангажират повече административни ресурси в организациите.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:53)

Общо писмо независим сектор, част 12

Само една от изброените категории лица имат БУЛСТАТ. Тези, които нямат, са ограничени единствено в това, че трябва да работят само с юридически лица и не могат да сключват договори с физически, но това не им пречи да реализират проекти. **Има необходимост тази информация категорично да се уточни в условията за кандидатстване на всички процедури, за да няма грешно тълкуване от страна на НФК на дефиницията (по закон) за самоосигуряващо се лице.**

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:51)

Общо писмо независим сектор, част 11

Похвално е, че НФК подкрепя кандидати, които са самоосигуряващи се лица и ние се радваме на тази така необходима възможност. НФК има много и добър опит с такъв вид финансиране в изминалите години.

Проектите, реализирани по този начин, имат добри резултати, оптимизирани бюджети и завихрят допълнителна енергия в сектора. Необходимо е да се уточни в нормативните актове, че дефиницията за самоосигуряващо се лице включва както свободни професии, така и всички други възможности за самоосигуряване като например упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества, физическите лица - членове на неперсонифицирани дружества и лицата, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:50)

Общо писмо независим сектор, част 10

8. ПРОГРАМА “МОБИЛНОСТ” - основен проблем в програмата е нейният времеви обхват. Ясно е, че за да пътува някъде един артист или организация е необходима покана. Кандидатстването в края на годината с една единствена сесия предопределя пълния крах на българското участие в множество международни форуми. **Предлагаме програмата да се разпредели поне в две сесии, а най-добре да се последва примера на Столична програма “Култура” и европейските програми за мобилност където всеки месец се приемат предложения до дадена дата и може да се кандидатства за целия срок до изтичане обхвата на програмата. В този документ не е посочен какъв ще е обхватът, което допълнително саботира усилията на артистите.**

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:49)

Общо писмо независим сектор, част 10

Процесът на отчитане е друг такъв проблем - ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА вече се отчита на принципа “lump sum” и изцяло се отстранява финансовия отчет като част от отчетната процедура. Същевременно в НФК условията за финансово отчитане стават още по-стриктни всяка година и този сегмент от отчета се утежнява. **Предлагаме да се изработи законосъобразен принцип, по който това разминаване в програмите да не бъде за сметка на бенефициентите и административната тежест, която се увеличава.** Възприемането на принципи, които олекотяват финансовия отчет, е както в полза на бенефициентите, така и на финансиращата институция, която също отделя огромни ресурси в това да проверява тези отчети. **Именно това е една от причините програма ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА да предприеме мерки в посока отстраняване на финансовия отчет.**

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:49)

Общо писмо независим сектор, част 9

7. ПРОГРАМА ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА - намираме няколко момента за проблемни:

В текста се казва “финансово подпомагане на проекти, одобрени за финансиране по Програма „Творческа Европа“ на ЕК, подпрограма „Култура“, направление „Европейско сътрудничество“. Това изключва случаите, в които бенефициентите имат участие в проекти по схемите “Платформи” или “Мрежи”. Предвид лимитирания брой български проекти, няма причина да се ограничава програмата само до схемата “Сътрудничество”. **Предлагаме програмата да се отвори към всички схеми на ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА.**

Графикът за обявяване на конкурса е 01 август 2025 г. - 31 октомври 2025 г. което не съвпада с проектния цикъл на ЕАСЕА, който е обикновено от/до март-април, а на НФК от януари-февруари. Има дефазирание на двете програми. Това разминаване от два-три месеца създава огромна, допълнителна административна тежест за кандидатстване и отчитане като на бенефициентите се налага да делят бюджетите, да разцепват фактури и т.н. **Предлагаме сроковете на двете програми да се синхронизират по начин, който не натоварва бенефициентите.**

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:48)

Общо писмо независим сектор, част 8

6. ПРОГРАМА ЛЮБИТЕЛСКО ИЗКУСТВО - така наименована, програмата създава впечатление, че е насочена най-вече към школи по интереси, където от деца до възрастни да упражняват своето хоби. Това са обикновено дейности, които имат много по-широк спектър от пазарни механизми за оцеляване и може да създаде погрешна представа, че НФК финансира бизнес начинания и непрофесионални или комерсиални организации в сферата на изкуството и културата. Границата е много тънка и оспорима, което поставя тази програма и НФК в неизгодна позиция. Много по-добре отговаря на целите, изброени в началото на документа, **програмата да се нарича “ПУБЛИКИ”**. Такава програма вече е имало в миналото. Тя директно кореспондира с целта да се развият устойчиво публиките за култура и изкуство, чрез усилия по тяхното разширяване, развитие и разнообразяване на профила им и стимулира

неформалното образование и развитието на публиките, особено детската и младежката публика. Недвусмислено се насочва фокуса върху диалога между професионалисти и любители. **Неоспорима е и липсата на изследвания и мониторинг на публиките в сектора** (на фактическите потребители на проектите, които Фонда финансира и тези, които остават встрани от културното предлагане). В предишни години подобни изследвания също са били финансирани през програма “ПУБЛИКИ” и докато няма алтернатива или капацитет тези изследвания да се извършват от Министерство на културата, НФК или друга институция - то е важно да има фонд, който да ги финансира. **Предлагаме да се преформулира програмата на “ПУБЛИКИ” и в нея да се включи както работата с любители, така и изследването на публиките и резултатите от творческите проекти.**

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:48)

Общо писмо независим сектор, част 7

5. ПРОГРАМА ЦИРК - не става ясно защо сценичното изкуство “цирк” е изведено като отделна програма. Организациите, които се фокусират върху сценичното изкуство “цирк” имат възможност да кандидатстват наравно с всички от сектор сценични изкуства по всички други програми. Поставена така, тази програма неравностойно третира сценичните изкуства и създава предпоставка да се разцепят на техните отделни проявления като например да се създадат програми “Танц”, “Куклен театър”, “Пърформанс”, “Импровизационен театър” и т.н. Ако има специално отношение към една категория сценични изкуства - нека равнопоставено го има към всички. Нашето предложение е вместо настоящата програма - нейният бюджет да се влее в програма “ЕДНОГОДИШЕН ГРАНТ” или да се върне така успешната програма “СОЦИАЛНО АНГАЖИРАНИ ИЗКУСТВА”, която в есенцията си подкрепя включването на социално изолирани групи в културния живот на страната. Цел, която на ниво ЕС е приоритетна. Подкрепянето на творчески проекти, тематично обвързани със социални проблеми от екологичен, икономически, етнически характер или човешки права е обосновано от редица стратегически документи като например Агенда 2030 за устойчиво развитие на ООН (2015 г.) и съответно Национален списък с показатели по Целите на ООН за устойчиво развитие (2023 г.), Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване (2005 г.), Новата европейска програма за култура (2018 г.) и отражението ѝ в програма Творческа Европа. Всички тези документи са приети от България и е логично да бъдат отразени именно от Национален

фонд “Култура”.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:47)

Общо писмо независим сектор, част 6

4. По отношение процента съфинансиране - с оглед инфлацията и турбулентната ситуация, в която се намират българските културни организации предлагаме сумата, над която се изисква съфинансиране да се увеличи, т.е. да се увеличи минималният праг за 100% финансиране на проекти от 20 000 на 30 000 (тридесет хиляди) лева за всички програми.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:46)

Общо писмо независим сектор, част 5

3. Разпределението на сумите във всички програми по видове изкуства не е обосновано никъде и не става ясно на какъв принцип е направено.
Предлагаме принципа, по който се формират процентите за различните програми и вътре в тях за различните изкуства, да се базира на данни за организациите в сектора и резултатите от проектите, финансирани през предишни години от НФК. Трябва да се вземе под внимание, че много голяма част от организациите работят по мултидисциплинарни и крос секторни проекти - т.е. не са само в една сфера на изкуството и културата. В дългосрочен план е необходимо стратегически да се помисли дали финансиране чрез разделянето на организациите по видове изкуства (сценични, визуални и т.н.) е най-ефективно и води до добри резултати или да се вземат предвид други критерии като например нови и установени организации, комерсиалност и др.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:46)

Общо писмо независим сектор, част 4

2. Обединяване на създаването и разпространението на един културен продукт в една програма е порочна практика и трябва да бъде разделено в две програми. Това е така не само защото бюджета на настоящата програма е крайно недостатъчен, но и защото чисто организационно подобно обединение не дава добри резултати. С оглед настоящия бюджет и сроковете, в които се провеждат конкурсите предлагаме, програмата “СЪЗДАВАНЕ И/ИЛИ РАЗПРОСТРАНЕНИЕ – МАЛКИ ПРОЕКТИ” да е само “СЪЗДАВАНЕ”.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:45)

Общо писмо независим сектор, част 3

Предлагаме: Програма “СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ - ГОЛЕМИ ПРОЕКТИ” да се превърне в “ЕДНОГОДИШЕН ГРАНТ”, а целта на програмата да е подпомагане на цялостната дейност на културната организация-кандидат, които не само създават, но и поддържат и/или развиват културна дейност и продукти. Да бъде дадена възможност на организациите сами да преценят (като експерти в областта си) коя своя дейност да финансират чрез тази програма като по този начин се обхванат всички поставени в началото на документа задачи на НФК. По този начин организациите ще имат капацитет да се развиват и да изграждат устойчив модел на културно производство в България, който съхранява вече постигнатото и осигурява условия за бъдещо развитие на сектора; насърчава се по-голяма активност на културните организации и деконцентрация на дейности, събития и продукти в областта на културата. Разширяването обхвата на програмите на Фонда от това просто да създава нови продукти, в това да подкрепя развиването и поддържането на вече създадени, ще доведе до постигането на по-голяма част от целите и задачите, които НФК си поставя. Това е единствената програма в България, която подкрепя устойчивостта на културните организации чрез инвестиции в мениджърския капацитет на екипа и базовите разходи, затова е необходимо да се помисли за актуализация на максималния размер на финансиране поне до 140 000 лв.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:45)

Общо писмо независим сектор, част 2

С оглед на това правим следните предложения:

1. За пръв път от 2020 година НФ “Култура” се опитва изцяло да заличи програмите за структурна подкрепа на организациите. Вместо това са предложени две програми “Създаване”, които се различават само по отношение обема на финансиране и не става ясно защо е необходимо това разделение. И двете програми финансират спектър от направления в изкуството и културата - всяко със своите специфики, което прави неравностойно тяхното оценяване и противоречи на написаните в преамбюла на програмата ценности за гъвкавост, проактивност, прозрачност и конкурсно начало. Упоменатите сфери “Визуални изкуства, Екранни изкуства, Литература, Музика, Танц и пърформанс, Театър” са неясни и изключват голяма част от

съвременните форми на изкуства, които са хибридни. Не само това - финансирането, от което се нуждае проект в литература е значително по-малко от проект в екранни изкуства. Този вид критерий - по вид изкуство - в годините се е наложил, но не е добра практика. Да няма нито една програма за структурна подкрепа е пагубно за устойчивостта на организациите и ограничава възможността им да привличат средства по други програми, да правят международни партньорства и да се развиват. А именно чрез тяхната дейност биват ангажирани голяма част от артистите в сектора. Запазването на програма, ориентирана към структурна подкрепа, макар и с ограничен ресурс, е ключово за сектор изкуство и култура.

Автор: Любомира Костова (27.07.2025 23:43)

Общо писмо независим сектор, част 1

На първо място бихме искали да отбележим, че провеждането за втори път на обществено обсъждане за Индикативна програма на НФ "Култура" за 2025 година е меко казано неприемливо през месец юли на същата тази година и показва унизителното отношение към сектора. Липсата на каквато и да е стратегия, каквото и да е визия за развитието на културата в Р България и в частност за НФ "Култура" е огромен проблем, който поставя сектора на колене и води до неговото свиване и закърняване. Всичко това е видно дори през простичкото сравнение на бюджетите, които през годините са се разпределяли през Фонда и факта, че сегашният е повече от 50% по-малък от миналогодишния и над 70% по-малък от годините преди това. Изключително важно е да се разпознае ролята на НФ "Култура" и какво място заема, какви са неговите цели.

Автор: Мирян Колев (25.07.2025 15:30)

Предложения по индикативната програма на НФК от Мирян Колев

1. Допустимост на публичните организации

Публичните и бюджетни организации са допустими по програмите, наравно с частни културни организации и артисти на свободна практика. Програмите имат силно ограничен ресурс и включването на публични организации като допустими кандидати би ощетило още повече частните културни организации и артисти на свободна практика, за много от които програмите на НФК са единствена възможност за публично финансиране. Осъществяването на публичните организации са с предимство,

както поради по-големия си ресурс и наличието на инфраструктура, така и поради това, че огромната част от бюджета на Министерството на културата отива за тяхното субсидиране. Допълнително те имат възможност за финансиране и в сесиите на Министерство на културата. Това поставя частните културни организации и артисти на свободна практика в неконкурентна среда.

Предложение: Изключване на публичните организации като допустими кандидати в програмите на НФК.

2. Допустимост на читалищата

Прави впечатление, че читалищата са допустими кандидати по почти всички програми на НФК, при все, че бюджета на програма Любителско изкуство, която е предназначена за тях, е почти двойно увеличен спрямо 2024. Читалищата се занимават почти изцяло с любителско изкуство. Включването им в почти всички програми на НФК създава впечатление, че фонда се превръща във фонд за любителско изкуство. Още повече на фона на резултатите от програмите на НФК през 2024, когато любителски проекти бяха оценени по-високо от качествени проекти на професионални артисти и организации, за сметка на което, част от вторите останаха неодобряни за финансиране.

Предложение: Изключване на читалищата като допустими кандидати, с изключение на програма Любителско изкуство.

3. Програма Мобилност

Предвид огромното закъснение на програма Мобилност, то ако програмата подкрепя разходи, направени след одобрение и сключване на договор, това значи, че проекти осъществени през 2024 ще останат почти изцяло без финансиране.

Предложение: Да се допусне възможност за покриване на разходи, сключени преди подписване на договор.

Автор: Петър Иванов (13.07.2025 18:06)

Предложение за Индикативната годишна програма за конкурсите на Фонда за 2025 г.
4 част

4. Предложение: Тъй като не се възстановява програма „Творческо развитие“, която предоставя подкрепа за участие в надграждащи професионални обучения, предлагаме дейности и разходи по нея да бъдат допустими в условията на програма „Мобилност“.

Обосновка: Програма „Творческо развитие“ няма аналог в националното публично финансиране, за разлика от програма „Мобилност“. Разходите по програмите са идентични, нужно е единствено разширяване на целите на програмата и допустимите дейности.

Автор: Петър Иванов (13.07.2025 18:05)

Предложение за Индикативната годишна програма за конкурсите на Фонда за 2025 г.
3 част

Продължение програма "Цирк": **Деятелностите на традиционния цирк представляват културна и творческа индустрия със специфики, нехарактерни за друга културна и творческа индустрия:**

1. децентрализация, предоставяне на достъп до култура в малките населени места и крайните градски квартали – традиционният цирк е номадски, той като правило включва широко разпространение на културния продукт и децентрализация;
2. синкретично сценично изкуство, което традиционно съчетава различни жанрове – акробатика в цялото й разнообразие, клоунада, танц, жонглиране и др. Циркът е универсално и постоянно променяща се форма на изкуство, която предлага голямо разнообразие на изразяване;
3. осъществява предаване на нематериалното културно наследство на българския и световния традиционен цирк от носител към носител чрез спецификата на наследяването в цирковите фамилии на България;
4. демократичност, достъпност и силна насоченост към деца и общности в изолирано положение;
5. артистичната програма и нейното разпространение се характеризират с цикличност /циркови сезони/, при което се следва модел на основна промяна на съответната програма през всеки сезон;
6. висока степен на опасност на работата, високи изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия за артистите и посетителите;
7. силна зависимост от метеорологичните условия;
8. нехарактерно за други културни и творчески индустрии съчетание на устойчив бизнес модел и артистични дейности:
  - 8.1. създаване и представяне на артистична програма;
  - 8.2. поддръжка и осъществяване на собствена транспортна дейност, неразделна част от представянето и разпространението, включително поддръжка на собствен автопарк;
  - 8.3. поддръжка на караванен автопарк и осигуряване на условия за живот на цирковите артисти;
  - 8.4. отглеждане и изхранване на животни, участници в цирковата програма.

Подпомагането за развитие и съществуване на традиционния български цирк е част от тенденцията за развитие на културните и творческите индустрии - отрасли, които се базират на културни ценности, културно разнообразие, индивидуално и колективно творчество, умения и таланти, с потенциал да генерират иновации,

богатство и работни места чрез създаване на социална и икономическа стойност по-специално от интелектуална собственост. **От посочените по-горе особености на дейностите следват и особености на разходите за поддръжка на традиционния цирк, който носи белезите на предприятие, поради което и изключително силно се вписва в тенденцията за развитие на културни и творчески индустрии.**

Автор: Петър Иванов (13.07.2025 18:04)

Предложение за Индикативната годишна програма за конкурсите на Фонда за 2025 г.
2 част

3. Предложение: 3.1.Предлагаме субектния обхват на програма „Цирк“ да се прецизира, като допустими по нея са единствено български юридически лица - културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата с основна дейност в сферата на традиционните циркови изкуства (действащи български традиционни циркове)

3.2.И да се увеличи финансовият ресурс по нея, с оглед специфичните ѝ цели и структурен характер, като се усвои част от финансовият ресурс на програма „Мобилност“, която ще се проведе с ограничен времеви обхват през 2025 г.

Традиционният пътуващ цирк е част от българското нематериално културно наследство и в тази връзка следва да се предприемат регулярни дейности по опазването и предаването му. От публикуваните условия през годините на провеждане на специализираната програма е видно, че допустими кандидати по нея винаги са били единствено юридически лица - културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата с основна дейност в сферата на традиционните циркови изкуства (действащи български традиционни циркове). Също от публикуваните резултати по тези програми е видно, че по тази строго специализирана програма са кандидатствали около **12-15 традиционни цирка - циркови фамилии с история, които и до момента осъществяват дейност на пътуващи циркове.**

Самите циркови организации са силно пренебрегвани през годините от държавата - не са получавали финансова подкрепа, обучения и внимание от институциите. Това, първо, е довело до сериозно изоставане на материалната база и артистичната програма в сравнение с останалите европейски циркове, и второ - българските традиционни циркове не са конкурентни на останалите частни културни организации при финансирането на конкурсен принцип, тъй като не са имали равен старт с тях, поради което се затрудняват все още с изготвянето и администрирането на проекти. В тази връзка е нужно провеждането на поне 5 години РЕГУЛЯРНА, не ИЗВЪНРЕДНА подкрепа и обучения, за да се гарантира тяхната устойчивост и равнопоставеност в културния сектор.

През 2005 г. Европейския парламент прие резолюция, призоваваща за подкрепа на „класическия цирк“, като част от европейското културно наследство. Традиционният цирк е част от българското нематериално културно наследство и в тази връзка

следва да се предприемат регулярни дейности по опазването и предаването му.

В така публикувания проект на Индикативна програма на НФК за 2025 г. кръгът от допустими кандидати по програма „Цирк“ е разширен максимално, като в него са включени всички български частни културни организации и организации от ЕС, включително народни читалища. **Следва да се има предвид, че носители на културната ценност, които целево трябва да бъдат защитени от тази специализирана програма, са единствено пътуващите, действащи български циркове - циркови семейства, които предават на поколенията си в наследство това изкуство.**

Автор: Петър Иванов (13.07.2025 18:00)

Предложения по Индикативна годишна програма на конкурсите на НФ „Култура“ за 2025 г.

Предложения по Индикативна годишна програма на конкурсите на НФ „Култура“ за 2025 г.

От Регина Хинчева, Константина Георгиева и Диана Цанкова

1. **Подкрепяме направените от д-р Сава Драгунчев предложения.**
2. **Предложение: Публичното финансиране следва да се насочи към културни проекти за интеграцията на социално изолирани групи, които противодействат на дискриминацията, расизма и езика на омразата и защитават правата на човека чрез създаване на изкуство за промяна и адресиране на належащи обществени теми.**

С оглед на това предлагаме възобновяване на програма „Социално ангажирани изкуства“. Тази програма следва да служи като инструмент срещу социалната изолация и създаване на кампании за промяна на нагласите на обществото със средствата на изкуството.

Обосновка:

Основна цел на публичното финансиране на проекти в областта на културата следва да е осигуряване на достъп до култура и допринасяне за промяна на обществените нагласи.

Осъзнавайки тази своя мисия, през 2018 г. НФК създава програма „Социално ангажирани изкуства“, която се провежда ежегодно до 2023 г. включително и се фокусира върху работата и подобряването на достъпа до култура на социално изолирани групи, както и постигането на позитивна промяна в нагласите на обществото. **Осъществяването на тази програма се базира и изпълнява заложените индикатори в национални и международни нормативни и рамкови документи.** Тяхното съдържателно изпълнение и количествен индикатор за изпълнение са вече заложен на национално ниво в **План за изпълнение на националните приоритети на Република България „България 2030“.**

Програмата се базира на:

- Рамковата конвенция за защита на националните малцинства от 10 ноември 1994 г. на Съвета на Европа, Резолюция от 13 януари 2021 г., Резолюция на Европейския парламент от 18.04.2023 г.;
- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г.;
- Национална стратегия за хората с увреждания 2021 - 2030 г.;
- Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН;
- План за действие за периода 2023-2024 г. за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г.;
- Стратегическата рамка за политиката на ЕС за културата и Нова европейска програма за култура;
- Конвенция на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване многообразието от форми на културно изразяване (Решение 2006/515/ЕО на Съвета от 18 май 2006 година);
- Ежегодни цели на администрацията за 2024 г. на Националния фонд „Култура“.

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 05:03)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 8

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като се има предвид несвършената работа от предходния Управителен съвет на Националния фонд „Култура“, неспазването на закона и необявяване на Индикативна програма за 2025 г. до края на м. юли 2024 г., като се има предвид и аритметичният сбор от разнопосочни автори идеи, които явно съставляват предложената в момента за обществено обсъждане Индикативна програма за 2025 г., смятам, че настоящият Управителен съвет е поставен в неизгодната позиция да утвърждава и провежда чужди намерения, без да разполага с необходимите анализи и време за проучване и разработване на успешна рамка за 2025 г. Затова направените по-горе предложения трябва да се разглеждат като опит за спасяване на моментната ситуация, така че с минимален брой дефекти нищожният финансов ресурс, с който разполага Фондът, да бъде разпределен бързо, справедливо и най-вече законосъобразно. Надявам се, че тези предложения могат добронамерено да бъдат използвани от колегите и като основа за ефективна и ефикасна формула при концептуализирането и съставянето на Индикативната програма за 2026 г., която най-сетне да предложи нова философия за разходването на този вид публични средства чрез ясна демаркация от другите публични донори, да предложи възстановяване и/или създаване на нови/актуализирани конкурсни програми с

конкретен фокус върху развитието на всички изкуства, без да фаворизира едни направления за сметка на други и без да лишава отделни социални групи от достъп до култура (разработване на качествено нова Програма „Социално ангажирани изкуства“ например). Индикативната програма за 2025 г. трябва да успее да създаде мост към Индикативната програма за 2026 г., която на свой ред да очертае качествен механизъм за финансиране и в полза на Сектор „Култура“, и в посока на опазване на обществения (да се разбира – *държавния*) интерес.

д-р Сава Драгунчев, 04.07.2025 г., София

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 05:02)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 7

5. Програма „Превод/Адаптация“

Както беше коментирано в т. I, 1. „Чуждестранни кандидати“ и 2. „Държавни културни институти“, както и най-вече в услуга на прозрачността и отчетността на проектите по тази програма, смятам, че по нея не следва да бъдат допустими организации, чиято отговорност към Националния фонд „Култура“ не може на практика да бъде гарантирана.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 11: По Програма „Преводи/Адаптация“ да бъдат допустими само български частни културни организации (вкл. читалища) със задължението за наличен проектодоговор с чуждестранно издателство (от произволна държава и на произволен език – по този начин е гарантирано участието на всички страни и всички езици по света). Впоследствие, при одобрение на проекта, българската организация следва да представи при подписването на договора с НФК и подписан/о договор/споразумение с чуждестранното издателство.

6. Програма „Културно наследство“

Така разписаната Програма „Културно наследство“ недвусмислено демонстрира отказ от прозрачност както по отношение на обхвата, така и по отношение на потенциалните бенефициенти. Незнайно защо това е програмата с най-висок размер на единичното финансиране и с допустимост пълния спектър от възможни организации, но без фокус на целите и задачите на програмата. Ресурсът, който ще се разпределя, обаче е едва 700000 лв., който би задоволил най-малко 14 проекта (ако всичките те бъдат финансирани в пълен размер). Тук отново следва да се направи коментарът, че държавните културни институти – потенциални кандидати по програмата, както е предложена сега – са на пълна издръжка на Министерството на културата (включително и допълнителните програми на самото министерство). Капацитетът на Националния фонд „Култура“ по отношение на задачи и функции не следва да може да отчита разлики между основната дейност на института (финансиран директно през МК) и евентуалната му проектна дейност. Нека отново

отбележим, че финансовият ресурс на Фонда е силно ограничен и следва да се разпределя за доказуемо необходими дейности за развитието на българската култура и изкуства. Този ограничен ресурс няма как да бъде насочван за съмнителни по качество и вид дейности или такива, които вероятно е трябвало да бъдат покрити от бюджета. Подобен палиативен подход не е в услуга на Сектор „Култура“, а задълбочава нищетата на едва действащия независим сектор, като го лишава от средства и се опитва да компенсират дългогодишни недъзи в управляването на Министерството на културата.

Според чл. 17, ал. 2, т. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 г. за „политика в областта на опазване на движимото и недвижимото културно наследство“ са предвидени над 46 млн. лв., т.е. Индикативната програма ясно трябва да разграничи финансираното от НФК и от МК спрямо заложеното в Закона за бюджета след обстоен анализ. В този ред на мисли е добре да се припомни, че Националният фонд „Култура“ не би следвало да финансира, например, капиталови разходи (вж. т. 5 по-горе).

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 12: Програма „Културно наследство“ задължително да бъде предефинирана по начин, който да отговаря на целите и задачите на Националния фонд „Култура“. Не следва да има и сянка на съмнение, че през НФК ще се финансират недофинансирани от държавата, но и нейно задължение чрез държавния бюджет към Министерството на културата, дейности. Ясно да се опише фокусът на програмата. Допустимостта да бъде сведена само до български частни културни организации (вкл. читалища).

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 05:01)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 6

2. Програма „Мобилност“

Видно от предложената Индикативна програма, Програма „Мобилност“ се предвижда да бъде проведена веднъж, като времето за подаване на кандидатури е заложено като 24 дена през м. август 2025 г. Това би означавало, че голяма част от възможните ангажименти на Сектора след есента/зимата на 2025 г. ще останат непокрити от програмата. Националният фонд „Култура“ винаги се е стремил чрез Програма „Мобилност“ да покрива целогодишния спектър от потенциални прояви, по които българските творци да могат да се придвижват.

Предвид несвършената работа от предходния Управителен съвет на НФК, неприемането в разрез със закона на Индикативната програма на НФК за 2025 г. преди 30.07.2024 г., трикратната подмяна на служебно назначавани в рамките само на една година изпълнителни директори на Фонда и генерираното съответно огромно закъснение, НФК следва да осигури форма за компенсиране на Сектора за периода преди м. август 2025 г.

Смятам, че е категорично наложително програмата да се проведе в поне две сесии, като втората да покрива и дейности след 01.01.2026 г. (разбира се, изплащането на средствата следва да се извърши от НФК преди приключването на финансовата 2025

г.). Също така трябва да се прецизира текстът, защото по Програма „Мобилност“ в сегашния ѝ вид неясно защо е изключено Любителското изкуство (съществува текст „с цел професионално развитие“).

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 8: Програмата да се прецизира и да се предвидят поне две сесии на Програма „Мобилност“.

3. Програма „Дебюти“

Предвид силно ограничения размер на средствата, които НФК ще разпределя през 2025 г., както и кратката времева рамка за кандидатстване (есента на 2025 г.), смятам, че Фондът следва да подкрепя само и единствено първи професионален опит на кандидатите – каквото всъщност и означава „дебют“. Също така, изрично следва да се посочи, че творци, които вече са били бенефициенти по тази програма, следва да бъдат недопустими, защото противното би означавало пореден дебютен опит в друго направление.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 9: Допустимите кандидати следва да представят дебютен проект за първи опит. Лица (творци), които вече са се ползвали от Програма „Дебюти“, да бъдат недопустими по програмата. Размерът на финансирането да бъде върнат на предишните нива – т.е. 20000 лв. на проект максимално финансиране от НФК без нужда от представено задължително съфинансиране.

4. Програма „Критика“

За пореден път в Програма „Критика“ тенденциозно са включени организации, разпоредители на бюджетни средства. Това означава, че са допустими всички висши училища, академии и т.н., които ползват публичен бюджетен ресурс, гарантиран от държавата. Основна дейност на тези организации (институти, университети, академии) е научната и изследователската, която по закон е финансирана вече от държавата (най-вече чрез МОН). Няма житейска или икономическа логика и Програма „Критика“ да финансира същите дейности. Още повече че Националният фонд „Култура“ не разполага с по-висока степен на академична преценка от самите академични/университетски заведения.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 10: (В съзвучие с Предложение 2) От Програма „Критика“ да отпадне допустимостта на организации, разпоредители на (публични) бюджетни средства.

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 05:00)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 5

II. Програми от Индикативната програма за 2025 г.

1. Програма „Създаване и/или разпространение“ (Големи и Малки проекти)

Така предложената програма е без фокус, допустимите кандидати в нея предлагат небалансиран и невъзможен за администриране принцип на справедливо разпределение на средствата (вж. Предложение 1 и 2). Направеният *Анализ на дейността на Националния фонд „Култура“* от м. януари 2024 г. (а не предлаганите впоследствие просто статистически данни) ясно посочва, че Програма „Разпространение“ (както и предлаганото сега подразделение) не изпълнява задачата си да осигурява жизненост на висококачествените културни продукти в България. Като се има предвид, че по същество в Програма „Създаване“ публичният ресурс основно се употребява за фестивални форми, които сами по себе си представляват спекулативен реприз на съществуваща спорна номенклатура от продукти, но не и устойчив нов културен продукт, подразделението „Разпространение“, логично би било, да се отнася до недофинансирания сегмент от културния пейзаж в страната, а той (отново!) обективно е неконкурентноспособен. Финансирането на „допълнителен живот“ на неконкурентноспособни продукти, каквото е „Разпространение“, е лишено от икономическа логика и е художествено несъотносимо към останалите елементи на културния живот у нас. Така формулираната Програма „Създаване и разпространение“ крие (нарочно или не) опасност да бъдат финансирани в размер от 60000 лв. на кандидатура проекти единствено с цел разпространение. Дали пък зад подобна формулировка не се крие т.нар. и вече силно архаична „структурна подкрепа“, за която в споменатия *Анализ на дейността* аргументирано е обосновано, че тя във вид на „издръжка“ за независимия сектор не може да съществува при това ниво на държавно финансиране и при използваните от 2021 и 2022 г. критерии? От друга страна, поставянето на „или“ в разработката за Малки проекти подсказва, че по тази програма е допустимо и само разпространение – в този смисъл програмата става невъзможна за еднозначно (с ясни критерии) администриране.

Предвид престъпно кратките срокове, с които разполага в момента УС на НФК заради бездействието на предходния състав на Съвета, е безсмислено на този етап да се коментира острата нужда от преработване изцяло на концепцията за Програма „Създаване“ в посока на целенасочен нов механизъм за финансово подпомагане, който да отразява съвременните изкуства и дейности в културата (дигитални изкуства, изкуства с регионален и национален икономически ефект, изкуства, целящи подобряване и развиване на обществената среда и т.н.).

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 6: Програма „Създаване и разпространение“ (Големи и Малки проекти) да бъде предефинирана в посока единствено на създаване на ново културно съдържание, т.е. Програма „Създаване“. Впоследствие, при разписването на условията на самата програма е редно да се включи задължителен допълващ елемент на разпространение (за същото това ново културно съдържание), който да гарантира разширен достъп до култура, децентрализация, покриване на различни социални групи и т.н. Максималният размер на финансирането по тази програма да бъде сведен до 50000 лв. на проект, за да се освободи ресурс за по-малките и фокусирани проекти по програмата.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 7: Тъй като по програмата е допустимо финансиране над 20000 лв., коментарът „Процент на съфинансиране – неприложимо“ следва да отпадне.

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 04:58)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 4

3. Режим на държавни помощи

Съгласно чл. 27, ал. 3, т. 5, Управителният съвет на Фонда е длъжен да определи режима, по който ще бъдат отпуснати средствата по всяка от програмите от Индикативната програма. В предложената за обществено обсъждане Индикативна програма за 2025 г. подобна информация липсва.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 3: За всяка от програмите от Индикативната програма за 2025 г. да бъде категорично заявен режимът на държавни помощи.

4. Направления

Прави впечатление, че в програмите от Индикативната програма за 2025 г. просто са споменати направления, в които би могло да се кандидатства. Възниква въпросът каква информация носи това на Сектора. Ясно е, че вътрешно разпределение по направления не се предвижда (ако се предвиждаше, то трябваше да бъде категорично заявено в Индикативната програма, защото според закона разпределението на държавната субсидия по Фонда е прерогатив на УС на НФК). Част от програмите от предложението за Индикативна програма за 2025 г. без заложените съотношения между направленията обричат цели сегменти от културата на невъзможност да се „преборят“ с останалите направления в рамките на дадена програма. Ако се очаква „справедливостта“ да бъде осигурена от експертните комисии по оценката на проектите, то това е доказано неработеща формула (вж. Анализ на дейността на НФК от м. януари 2024 г.). Вярно е, че определянето на направления в изкуствата, в които да се позиционира всяка от конкурсните програми, не е част от законово изискуемото съдържание на Индикативната програма, а е част от условията на отделните програми, тъй като е пряко свързано с прецизното определяне на целите им от експертния екип на Администрацията на Фонда.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 4: Или на този етап да отпадне изреждането на направления в Индикативната програма (впоследствие могат да бъдат аргументирано разписани в самите програми), или да бъдат заявени със съответни тежести (проценти от бюджета на програмата), като тези проценти задължително не следва да бъдат изравнявани – но за тази цел се налага сериозен анализ на потребностите и възможностите на Сектора.

5. Бюджет

В разход 1800.02.01 Бюджетна програма „Национален фонд „Култура“ от ПМС 28/16.04.2025 г. в т. II фигурира „Субсидии за творчески проекти и други разходи за създаване, съхраняване и разпространение на произведения на изкуството и културата и за опазване и популяризиране на културно-историческото наследство на основание ЗЗРК“, като там е посочена сумата от 9.2 млн. лв. Почтено би било НФК да обясни защо разработва Индикативна програма „само“ за 8.7 млн. лв.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 5: В Преамбюла си за Индикативната програма за 2025 г. НФК да обоснове разликата в размера от 8 755 849 лв. за субсидии (програми по Фонда) за 2025 г. от заложеното в ПМС 28/16.04.2025 г.

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 04:57)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 3

2. Допустимост на държавни културни институти (ДКИ)

През 2025 г. НФК ще разпределя двойно по-малък бюджет от този през 2024 г. – общо под 9 млн. лв., и повече от пет пъти по-малък от този през 2022 г. – близо 40 млн. лв. тогава!

По изнесената от Министър М. Бачев информация, през 2025 г. бюджетът на Министерството на културата е увеличен спрямо предходната година с 6 млн. лв. – от 159 млн. лв. през 2024 г. на 165 млн. лв. през 2025 г., а това означава, че вече близо 155 млн. от бюджета на Министерството са предназначени за държавните културни институти.

Съгласно чл. 5 от ЗЗРК държавните културни институти са юридически лица на бюджетна издръжка, те получават финансиране за цялостната си дейност. Пак съгласно закона, тези средства се отнасят до:

- осъществяване на дейности;
- реализиране на творчески проекти, финансирани от Министерството на културата на конкурсен принцип.

Именно провежданото финансиране от Министерството, утвърдената от Министъра на културата методика (формули) за разпределение на средствата и стратегическата, и методическа роля на Министъра спрямо държавните културни институти следва да бъде инструментът за финансирането им и поставянето им в конкурентна среда.

Дублирането на финансирането и от страна на НФК прави независимия сектор неконкурентен спрямо ДКИ, които разполагат с „удобството“ на цялостната грижа на държавата за дейност и издръжка. Равнопоставеността, за която се говори в Преамбюла на предложената за 2025 г. Индикативна програма, няма да бъде спазена. Тук трябва да се отбележи ниската конкурентоспособност на независимите културни пространства, неконкурентният капацитет на независимите културни организации спрямо държавните и общинските и най-вече липсващият механизъм за отграничаване на основна дейност на държавните от проектната такава. В България все още не съществуват ясно разписани критерии за финансиране на ДКИ на проектен принцип, което означава, че публичният донор (НФК) няма способ, по който да отчита разликите от основната дейност, финансирана по закон от държавата, и потенциалната проектна такава, финансирана от публични донори. Следва да се има предвид и че за „политика в областта на създаване и популяризиране на съвременно изкуство в страната и в чужбина и достъп до качествено художествено образование“ в Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 г. са заложили над 402 млн. лв.

Механичното включване на държавните, общинските и регионалните културни институти във всички програми води и до недомислицата в, например, Програма „Цирк“ да бъдат включени организации извън тези, занимаващи се с традиционното цирково изкуство. Нито предвиденият размер, нито същността на дейностите, свързани с цирковото изкуство, могат да се отнасят до друг вид организации.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 2: От Индикативната програма на НФК да отпаднат държавните културни институти като допустими кандидати. В Програма „Цирк“ допустимите кандидати следва да бъдат само частни културни организации от сферата на традиционния цирк.

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 04:56)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 2

I. Общи бележки

1. Допустимост на чуждестранни кандидати

До този момент публичните средства от Фонда се предоставят единствено на български културни организации с изключение на заплащане на разходи за пътуване на чуждестранни артисти за представяне в България (в част от случаите по Програма „Мобилност“) и с изключение на Програма „Преводи“.

Законът за закрила и развитие на културата (ЗЗРК) наистина премахва съществували ограничения пред правото на установяване и свободното предоставяне на услуги от гражданите и организациите от държавите-членки на Европейския съюз в съответствие с поетите от нашата страна ангажименти по Европейското споразумение за асоцииране между Европейските общности и техните страни-членки, от една страна, и Република България, от друга страна, както и с ангажиментите по преговорна позиция по глава 3 „Свободно предоставяне на услуги“. *ЗЗРК посочва като допустими културни организации, функциониращи в рамките на Европейския съюз, Европейското икономическо пространство и Швейцария.*

ЗЗРК също така дава възможност на УС на НФК да определи кръга на допустимите кандидати по всяка конкурсна програма в зависимост от целите, които се поставят с нея. В тази връзка и с оглед намаления с 50% бюджет на НФК в сравнение с предходната година, трудностите при останалите донори за финансиране на култура за започване на активна дейност през 2025 г., смятам, че кръгът от допустими кандидати следва да се прецизира.

До програмите за финансиране следва да се допускат единствено български културни организации с оглед това, че се разпределят публични средства от националния бюджет, а те и тази година са в опасно малък размер. Приоритет за 2025 г. е не само осигуряване на достъп до култура в оставащата вече по-малко от половин календарна година, но и подпомагане на българските артисти с цел преодоляване на негативния ефект от неприемането на Индикативната програма за 2025 г., съгласно закона, още от предходния УС на НФК. Тук трябва да отбележим

обаче и големия брой възможности за финансиране на българска култура извън пределите на Република България. Не съществува логика, по която българската държава в лицето на Националния фонд „Култура“ (съответно Министерството на културата) да финансира при крайно ограничен ресурс чуждестранни организации и лица.

Важно е да се има предвид изключително ниската отчетност от предходни години при Програма „Преводи“, където бенефициенти по нея са чуждестранни юридически лица – около 80% неотчетени проекти от чуждестранни издателства. В *Анализ на дейността на Националния фонд „Култура“* от м. януари 2024 г. е описан работещият механизъм за финансиране на чуждестранни представители – кандидатът да бъде българска организация, която е в договорни отношения с чуждестранен агент. Така изискуемата по закон отчетност ще бъде отговорност на българско юридическо или физическо лице.

Обратната логика поставя Администрацията на НФК в позиция да бъдат търсени с добра воля издателства от други държави, за да представят отчети за разходени средства и за издаване на произведения, а воденето на съдебни дела в чужди държави е затрудняващо и не съответства на духа и философията на Фонда.

Следва да се има предвид, че НФК се проверява за спазването на финансовата дисциплина от различни контролни органи, а от 2020 г. без прекъсване – от екипи на Сметната плата. Затова е важно да се постигне работещ баланс между законосъобразното разходване на средствата и предизвикателствата, свързани с осъществяваната културна политика.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 1: Допустимите кандидати по програмите на НФК да бъдат само български културни организации или индивидуални творци.

Автор: Сава Драгунчев (04.07.2025 04:55)

БЕЛЕЖКИ от д-р Сава Драгунчев - 1

БЕЛЕЖКИ ПО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА ИНДИКАТИВНА ПРОГРАМА НА НАЦИОНАЛНИЯ ФОНД „КУЛТУРА“ ЗА 2025 Г.

от

д-р Сава Драгунчев

Уважаеми Национален фонд „Култура“,

Представям своите бележки върху Предложението за Индикативна програма на Националния фонд „Култура“ за 2025 г. в качеството си на законно избран за член на Управителния съвет на Фонда в процедурата по избор на членове на УС на НФК от 30.04.2025 г., чийто избор е противозаконно подменен след редица действия след тази дата, приключващи с незаконно решение в Направление „Театър“ от 06.06.2025 г.

УВОД

За поредна година сме свидетели на предложение за Индикативна програма, в което се чете плетора от авторови стилове и което подсказва различни намерения за уреждане на разполагаемата субсидия от НФК в дух на лобизъм и/или крайно неразбиране на стратегическите задачи, които стоят пред Индикативната програма и Националния фонд „Култура“.

Индикативната програма на НФК трябва да представлява стратегическа макрорамка за разходването на (винаги!) ограничени публични средства в Сектор „Култура“ и да представлява допълнителен демократичен механизъм за финансиране, демаркиран от програмите и дейността на Министерството на културата, на другите български публични донори (други министерства и общини) и на европейските структури. Прави особено лошо впечатление, че нито в Преамбюла на предлаганата Индикативна програма, нито в самите програми по същество се отчита позиционирането на НФК в контекста на общото публично предлагане на средства за проекти в областта на културата и изкуствата или спрямо протичащия Проект 42 от Националния план за възстановяване и устойчивост, администриран от същия Фонд. Напротив, видно е, че Индикативната програма, ако бъде приета в този вид, приоритетно ще добавя конкретни възможности в конкретни направления от отрасъла, като по този начин ще увеличи възможностите за конкретни организации (отдавнашни бенефициенти) и ще отнеме от възможностите на огромно количество (основно по-малки) културни оператори у нас. Без анализ, без обосновка и най-вече без визия за последващи периоди, Индикативната програма разписва угоден и палиативен вид на финансовата подкрепа и не се занимава с подпомагане на устойчивостта (организационна и художествена) на потенциалните бенефициенти – в частност, и на Сектор „Култура“ – в цялост.

За пореден път трябва да бъде даден ясен отговор на въпроса за какво съществува НФК. Трябва ли той да бъде утвърдена каса за краен брой доказани (неясно как) организации и така да утвърждава порочно и доживотно финансиране на отделни котерийно избрани, независимо от качеството на предлаганите културни продукти, или ще се фокусира върху подпомагане на творческото развитие и предоставяне на възможности за създаване на високо художествено съдържание от български творци, така че те да могат да доказват и заемат полагаемото им се място както на нашата културна сцена, така и в европейски и световен мащаб?

В предлаганата Индикативна програма за 2025 г. на НФК следва да се разгледат първо основните дефекти, а след това и самите програми в детайл:

Автор: Радостина Узунова (28.06.2025 08:15)

Въпроси от Българска фестивална асоциация във връзка с Индикативната програма на НФК 2025

Здравейте,

Пиша Ви като изпълнителен директор на Българската фестивална асоциация.
<https://www.bfa.bg/>

Имаме следните въпроси във връзка с Индикативната програма на НФК 2025:

1. Какъв е времевият обхват на програмите? Начална и крайна дата? Какъв ще бъде процентът за административни разходи? Когато се предлагат за обсъждане програмите е добре да фигурират и изискванията.
3. Програма Мобилност — какъв период ще покрива тази програма? До края на 2025 г. или до края на 2026 г.? Мисли ли се за вариант да се подпомогнат събитията, които се случват след 1 юни на 2025 годината? Миналата година имаше две сесии, които обхващаха различни периоди, като последната беше до 31 май 2025 г. Ако кандидатстването е през август, ще бъдат ли покрити събития със задна дата, които са се случили от 1 юни 2025 г.? Има неравнопоставеност при разпределение на сумите – за един човек до 3000 лв, а от 2 до 6 човека само 10000 лв.
4. Програми Създаване и разпространение. Какви са изискванията за голям проект или малък проект? Освен финансови параметри, има ли други? В какъв срок трябва да се изпълнят проектите след кандидатстането през август месец.
5. Какви са възможностите да се включи програма за финансиране на фестивали по изкуствата? Пилотната програма ФЕСТИВАЛИ 2025 г. на НФК имаше много недостатъци, но бе приветствана от организаторите, защото е единствената национална програма изцяло фокусирана върху фестивалите, които са съществена част от културния живот в цялата страна. Програма Фестивали и конкурси на Министерството на културата е с много малка финансова рамка и е по-подходяща за по-малки фестивали, а за големите и престижни артистични фестивали, които са лицето на България, няма отделна програма. В поканата на Министерството на културата за включване на събития за Културния календар за 2026 г. не фигурират фестивали. Моля да обосновете причината, поради която Програма Фестивали 2025 на НФК не беше усъвършенствана и надградена на базата на препоръките на сектора. Българска фестивална асоциация многократно е писала писма до Министъра на културата и до УС на НФК с препоръки и с молба за среща точно в тази връзка. Направихме и специална Конференция „Фестивалът и градът“ и Кръгла маса за финансиране на фестивалите, в която активно се включиха представители на НФК и бяха обсъдени възможностите за надграждане на ПИЛОТНАТА ПРОГРАМА ФЕСТИВАЛИ. Активното участие на представители на НФК и тяхното положително отношение към предложенията на сектора ни бяха обнадежили, че тази програма ще продължи.

С уважение:

Радостина Узунова

История

Начало на обществената консултация - 26.06.2025

Приключване на консултацията - 27.07.2025

Справка за получените предложения - 25.08.2025

Справка за отразяване на предложенията и становищата